Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
YVES BOT
prednesené 15. decembra 2015 [1]

Vec C-486/14

Trestné konanie
proti
Piotrovi Kossowskému

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Vyšší krajinský súd Hamburg, Nemecko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti — Dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda — Článok 54 a článok 55 ods. 1 písm. a) — Charta základných práv Európskej únie — Článok 50 a článok 52 ods. 1 — Zásada ne bis in idem — Platnosť výhrady z uplatnenia zásady ne bis in idem — Schengenské acquis — Zásada vzájomného uznávania — Vzájomná dôvera — Trestné stíhania v inom členskom štáte proti tej istej osobe a pre tie isté činy — Pojem ‚ten istý trestný čin' — Pojem ‚konečný rozsudok' — Preskúmanie vo veci samej — Právo poškodených"

1. Prejednávaná vec po prvýkrát kladie otázku platnosti výhrad z uplatnenia zásady *ne bis in idem* stanovenej v článku 55 Dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda [2], z hľadiska článku 50 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta").

2. Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Vyšší krajinský súd Hamburg) sa predovšetkým pýta, či možnosť ponúknutá členským štátom, uvedená v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD, neuplatniť túto zásadu, keď predmetom rozsudku vyneseného v zahraničí bol čin celkom alebo čiastočne spáchaný na tamojšom území, predstavuje obmedzenie článku 50 Charty, ktoré dovoľuje článok 52 ods. 1 Charty.

3. Prejednávaná vec tiež poskytuje Súdnemu dvoru príležitosť spresniť svoju judikatúru k pojmu „konečný rozsudok" v zmysle článku 54 DVSD a článku 50 Charty.

4. V týchto návrhoch uvediem dôvody, ktoré ma vedú k tvrdeniu, že výhradu uvedenú v článku 55 ods. 1 písm. c) DVSD treba vyhlásiť za neplatnú. Ďalej vysvetlím, prečo podľa môjho názoru zásada *ne bis in idem* uvedená v článku 54 DVSD a článku 50 Charty sa má vykladať v tom zmysle, že uznesenie o zastavení stíhania vydané prokurátorom a ukončujúce vyšetrovanie, nemôže byť považované za „konečný rozsudok" v zmysle týchto článkov, ak z jeho odôvodnenia jasne vyplýva, že prvky tvoriace samotnú podstatu právnej situácie, ako je vypočutie poškodeného a svedka, neboli preskúmané dotknutými súdnymi orgánmi.

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — Dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda zo 14. júna 1985 uzatvorená medzi vládami štátov hospodárskej únie Beneluxu, Nemeckej spolkovej republiky a Francúzskej republiky o postupnom zrušení kontrol na ich spoločných hraniciach (Ú. v. ES L 239, 2000, s. 19; Mim. vyd. 19/002, s. 9), podpísaný v Schengene 19. júna 1990 (ďalej len „DVSD").

I – **Právny rámec**

A – *Právo Únie*

5. Zásada *ne bis in idem* je uvedená v Charte. Článok 50 Charty stanovuje:

„Nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní za trestný čin, za ktorý už bol v rámci Únie oslobodený alebo odsúdený konečným rozsudkom v súlade so zákonom.“

6. Okrem toho článok 52 ods. 1 Charty uvádza, že „akékoľvek obmedzenie výkonu práv a slobôd uznaných v tejto charte musí byť ustanovené zákonom a rešpektovať podstatu týchto práv a slobôd. Za predpokladu dodržiavania zásady proporcionality možno tieto práva a slobody obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou, alebo ak je to potrebné na ochranu práv a slobôd iných.“

7. Článok 54 DVSD ustanovuje, že „osoba právoplatne odsúdená jednou zo zmluvných strán nesmie byť pre ten istý čin stíhaná inou zmluvnou stranou, a to za predpokladu, že v prípade odsúdenia bol trest už odpykaný alebo sa práve odpykáva, alebo podľa práva štátu, v ktorom bol rozsudok vynesený, už nemôže byť vykonaný“.

8. Článok 55 DVSD stanovuje:

„1. Pri ratifikácii, prijatí alebo schválení tohto dohovoru môže jedna zmluvná strana prehlásiť, že v jednom alebo v niekoľkých nižšie uvedených prípadoch nie je viazaná článkom 54:

a) keď predmetom rozsudku vynesenom v zahraničí bol čin celkom alebo čiastočne spáchaný na tamojšom území; táto výnimka však neplatí v poslednom prípade, ak bol čin spáchaný čiastočne na území tej zmluvnej strany, na ktorej bol rozsudok vynesený;

…

4. Nemožno uplatniť výnimky, ktoré boli predmetom prehlásenia podľa ods. 1, ak dotyčná zmluvná strana požiada inú zmluvnú stranu o stíhanie toho istého činu alebo vysloví súhlas s vydaním dotyčnej osoby.“

9. Spolková republika Nemecko urobila v súlade s týmto ustanovením k článku 54 DVSD nasledujúcu výhradu:

„Spolková republika Nemecko nie je viazaná článkom 54 Dohovoru

a) keď predmetom rozsudku vynesenom v zahraničí bol čin celkom alebo čiastočne spáchaný na tamojšom území.“ [3]

10. S Protokolom, ktorým sa začleňuje Schengenské acquis do rámca Európskej únie, pripojeným k Zmluve o Európskej únii a k Zmluve o založení Európskeho spoločenstva Amsterdamskou zmluvou [4], bol DVSD zahrnutý do práva Únie.

3 — BGBl. 1994 II, s. 631.

4 — Ú. v. ES C 340, s. 93, ďalej len „Schengenský protokol“.

B – *Poľské právo*

11. Článok 282 poľského trestného zákonníka (ustawa – Kodeks Karny) zo 6. júna 1997 [5] stanovuje, že kto v úmysle dosiahnuť majetkový prospech násilím, alebo pod hrozbou útoku na zdravie alebo život, alebo násilným útokom na majetok donúti iného naložiť nejakým spôsobom so svojím alebo cudzím majetkom, alebo zdržať sa nejakej ekonomickej činnosti, potrestá sa trestom odňatia slobody na jeden až desať rokov.

12. Článok 327 ods. 2 poľského trestného poriadku (ustawa – Kodeks postępowania karnego) zo 6. júna 1997 [6] uvádza, že právoplatne zastavené vyšetrovacie konanie sa obnovuje proti osobe, ktorá vystupovala ako podozrivá, na príkaz generálneho prokurátora len vtedy, ak vyjdú najavo podstatné okolnosti a dôkazy, ktoré neboli známe počas predchádzajúceho konania.

13. V súlade s článkom 328 ods. 1 trestného poriadku môže generálny prokurátor zrušiť právoplatné uznesenie o zastavení vyšetrovacieho konania proti osobe, ktorá vystupovala ako podozrivá, ak sa domnieva, že zastavenie vyšetrovacieho konania nebolo dôvodné. Podľa článku 328 ods. 2 trestného poriadku po uplynutí šiestich mesiacov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti zastavenia vyšetrovacieho konania môže generálny prokurátor toto uznesenie alebo jeho odôvodnenie zrušiť, alebo zmeniť len v prospech podozrivého.

II – **Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky**

14. V spore vo veci samej prokurátor mesta Hamburg (Staatsanwaltschaft Hamburg) začal vyšetrovacie konanie proti pánovi Kossowskému, pričom mu vytýkal, že 2. októbra 2005 v Hamburgu (Nemecko) spáchal čin na poškodenom, ktorý je v nemeckom trestnom práve kvalifikovaný ako lúpežné vydieranie. Po tom, čo sa poškodenému vyhrážal, prinútil ho podpísať kúpnu zmluvu týkajúcu sa jeho vozidla a prinútil ho odviezť ho na benzínovú pumpu, pán Kossowski následne s týmto vozidlom ušiel.

15. Poľské orgány zastavili pri cestnej kontrole 20. októbra 2005 v Kołobrzegu (Poľsko) uvedené vozidlo, ktoré viedol pán Kossowski a zadržali ho na účely výkonu trestu odňatia slobody uloženého v Poľsku v inej veci. Pátranie po motorovom vozidle bolo pre okresného prokurátora v Kołobrzegu (Prokuratura rejonowa w Kołobrzegu) dôvodom na súčasné začatie vyšetrovania proti pánovi Kossowskému týkajúceho sa obvinenia z trestného činu lúpežného vydierania spáchaného 2. októbra 2005 v Hamburgu. Je teda zrejmé, že toto konanie a konanie vedené generálnym prokurátorom mesta Hamburg sa týka toho istého činu.

16. V rámci právnej pomoci okresný prokurátor v Kozsaline (Pokuratura Okręgowa w Koszalinie, Poľsko) požiadal generálneho prokurátora mesta Hamburg o kópiu vyšetrovacieho spisu. Generálny prokurátor mesta Hamburg po tom, čo požiadal, aby bol informovaný o ďalších plánovaných krokoch poľských orgánov, poskytol v auguste 2006 kópiu spisu.

17. Rozhodnutím z 22. decembra 2008 okresný prokurátor v Kołobrzegu uviedol, že ukončuje prebiehajúce trestné konanie proti pánovi Kossowskému z dôvodu nedostatku dôkazov. Uznesenie o zastavení stíhania bolo odôvodnené tým, že pán Kossowski odmietol vypovedať a keďže poškodený, ako aj ďalší nepriamy svedok žijú v Nemecku, v priebehu vyšetrovania nemohli byť vypočutí, v dôsledku čoho tvrdenia poškodeného – sčasti nepresné a protirečivé – nemohli byť overené.

18. Generálny prokurátor mesta Hamburg vydal 24. júla 2009 voči pánovi Kossowskému európsky zatykač a Spolková republika Nemecko požiadala Poľskú republiku listom zo 4. septembra 2009 o jeho vydanie.

5 — Dz. U. 1997, č. 88, pozícia 553.

6 — Dz. U. 1997, č. 89, pozícia 555, ďalej len „Trestný poriadok“.

19. Sąd Okręgowy w Koszalinie (Okresný súd Koszalina, Poľsko) rozhodnutím zo 17. septembra 2009 odmietol vykonanie tohto európskeho zatykača, keďže rozhodnutie okresného prokurátora v Kołobrzegu ukončujúce trestné konanie podľa článku 607p § 1 bodu 2 trestného poriadku sa stalo právoplatným.

20. Pán Kossowski, stále hľadaný v Nemecku, bol 7. februára 2014 zadržaný v Berlíne (Nemecko). Dňa 17. marca 2014 bol obžalovaný generálnym prokurátorom mesta Hamburg za čin spáchaný 2. októbra 2005.

21. Rozhodnutím z 18. júna 2014 Landgericht Hamburg (Krajinský súd Hamburg, Nemecko) zamietol otvorenie hlavného pojednávania proti pánovi Kossowskému, keďže v dôsledku rozhodnutia okresného prokurátora v Kołobrzegu už podľa článku 54 DVSD nie je možné podať trestnoprávnu obžalobu v tej istej veci. Landgericht Hamburg (Krajinský súd Hamburg) 4. apríla 2014 zrušil európsky zatykač vydaný na pána Kossowského a pán Kossowski bol následne prepustený z vyšetrovacej väzby.

22. Generálny prokurátor mesta Hamburg podal sťažnosť proti rozhodnutiu Landgericht Hamburg (Krajinský súd Hamburg) na Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Vyšší krajinský súd Hamburg), ktorý vzhľadom na pochybnosti, pokiaľ ide o výklad relevantného práva Únie v prejednávanom prípade, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Platia aj naďalej výhrady vyjadrené zmluvnými stranami pri ratifikácii DVSD podľa článku 55 ods. 1 písm. a) [DVSD] – konkrétne výhrada Spolkovej republiky Nemecko vyjadrená pri uložení ratifikačnej listiny k písmenu a) nebyť viazaná článkom 54 DVSD ‚keď predmetom rozsudku vynesenom v zahraničí bol čin celkom alebo čiastočne spáchaný na tamojšom území…‘ – aj po zavedení Schengenského acquis do právneho rámca Únie prostredníctvom Schengenského protokolu zachovaného v platnosti Schengenským protokolom k Lisabonskej zmluve? Ide pri týchto výnimkách o proporcionálne obmedzenia článku 50 Charty v zmysle článku 52 ods. 1 Charty?

2. V prípade, ak by to tak nebolo, má sa zásada *ne bis in idem* uvedená v článku 54 DVSD a článku 50 Charty vykladať v tom zmysle, že bráni trestnému stíhaniu obvineného v členskom štáte – v tomto prípade v Nemecku –, pokiaľ voči tomuto obvinenému bolo trestné stíhanie v inom členskom štáte – v tomto prípade v Poľsku – zo strany prokuratúry – bez uloženia sankcií za spáchaný čin a bez uskutočnenia podrobnejšieho vyšetrovania – zo skutkových dôvodov v dôsledku nedostatočného preukázania podozrenia zo spáchania trestného činu zastavené a môže byť obnovené len v prípade, že sa objavia podstatné, predtým neznáme okolnosti avšak bez toho, aby takéto nové okolnosti v danom prípade konkrétne existovali?“

III – **Moja analýza**

23. Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či po zavedení Schengenského acquis do práva Únie a vo svetle článku 50 Charty je ešte platná výhrada uvedená v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD.

24. V prípade, ak takáto výhrada nie je viac platná, vnútroštátny súd sa v podstate pýta, či zásada *ne bis in idem* uvedená v článku 54 DVSD a článku 50 Charty sa má vykladať v tom zmysle, že uznesenie o zastavení stíhania prijaté okresným prokurátorom a ukončujúce vyšetrovanie, môže byť považované za „konečný rozsudok“ v zmysle týchto článkov, ak bolo prijaté bez toho, aby bol počas tohto konania vypočutý poškodený a svedok.

A – *O platnosti článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD*

25. Na úvod treba vylúčiť hypotézu zastávanú Európskou komisiou v jej písomných pripomienkach [7] a na pojednávaní, podľa ktorej by preskúmanie prvej otázky položenej vnútroštátnym súdom mohlo byť zbytočné. Komisia pripomína, že článok 55 ods. 4 DVSD stanovuje, že „nemožno uplatniť výnimky, ktoré boli predmetom prehlásenia podľa ods. 1, ak dotyčná zmluvná strana požiada inú zmluvnú stranu o stíhanie toho istého činu alebo vysloví súhlas s vydaním dotyčnej osoby“. Skutočnosť, že nemecké súdne orgány spolupracovali s poľskými súdnymi orgánmi, poskytli im kópiu svojho vyšetrovacieho spisu a nebránili prípadnému poľskému trestnému konaniu, predstavuje podľa Komisie implicitne žiadosť o stíhanie v zmysle tohto ustanovenia.

26. S takouto analýzou nesúhlasím.

27. Je vhodné najprv spresniť, že územná pôsobnosť súdov v trestnej oblasti má vo vnútroštátnych právnych poriadkoch bežne verejnoprávnu povahu. Z územnej pôsobnosti bude povinne vyplývať uplatniteľný vnútroštátny zákon, pretože trestné právo nepozná teóriu osobného štatútu. Teritorialita trestného zákona je totiž jedným z vyjadrení suverenity členských štátov. V dôsledku toho zásadne nemôže byť výber medzi nemeckým a poľským trestným právom výsledkom implicitného mechanizmu, ako navrhuje Komisia. Zdá sa mi, že tento výber môže vyplývať len zo žiadosti výslovne podanej súdom jedného členského štátu a explicitne akceptovanej iným členským štátom.

28. Zdá sa ďalej, že v spise poskytnutom vnútroštátnym súdom Súdnemu dvoru nič nenaznačuje, že by takáto žiadosť bola podaná, bez ohľadu na formu, ktorú by mohla mať. Naopak, generálny prokurátor mesta Hamburg vo svojich písomných pripomienkach spresňuje, že nežiadal krajského prokurátora v Koszaline, aby prevzal stíhanie. Ak k tomu doplním, že odpoveď krajského prokurátora v Koszaline explicitne uviedla vyšetrovania, ktoré bolo potrebné urobiť, aby bolo možné obrátiť sa na súd, a to, že neboli uskutočnené, svedčí podľa môjho názoru o tom, že sa vôbec nepovažoval za príslušného v trestnom stíhaní. V opačnom prípade by bolo pre neho jednoduché požiadať príslušné nemecké orgány, aby vypočuli osoby, ktorých svedectvá chýbali.

29. Je potrebné sa tiež domnievať, že pri poskytnutí kópie vyšetrovacieho spisu generálny prokurátor mesta Hamburg výslovne požiadal, aby bol informovaný o ďalších krokoch zamýšľaných poľskými súdnymi orgánmi. [8]

30. Je vhodné nakoniec uviesť, že generálny prokurátor mesta Hamburg poskytol len kópiu vyšetrovacieho spisu a nie jeho originál, ktorý si ponechal. Toto správanie generálneho prokurátora mesta Hamburg je v podstate v súlade so základnou súdnou obozretnou praxou bežne zachovávanou orgánmi činnými v trestnom konaní, ktorá spočíva v začatí stíhania len na základe originálu vyšetrovacieho spisu, na ktorom je založené. Ako ukazuje prax, toto pravidlo má predchádzať dvojitému trestnému stíhaniu, a predstavuje teda súdmi zavedený spôsob, ako čo najviac predchádzať porušeniu zásady *ne bis in idem*, ktorá vo svojej prvotnej logike smeruje hlavne k vylúčeniu dvojitých trestných stíhaní, ktoré by viedli k dvojitým odsúdeniam.

31. Pre všetky tieto dôvody sa domnievam, že generálny prokurátor mesta Hamburg nemôže byť považovaný za osobu, ktorá sa zriekla svojej právomoci.

7 — Bod 69.

8 — Pozri bod 16 týchto návrhov.

32. Je vhodné teraz preskúmať platnosť výhrady uvedenej v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD po zavedení Schengenského acquis do práva Únie a s ohľadom na článok 50 a článok 52 ods. 1 Charty. K tomuto poslednému bodu uvediem, že táto výhrada predstavuje obmedzenie zásady *ne bis in idem* v zmysle článku 52 ods. 1 Charty, keďže vysvetlivky týkajúce sa Charty, pokiaľ ide o jej článok 50, uvádzajú výslovne články 54 až 58 DVSD medzi ustanoveniami, na ktoré sa vzťahuje horizontálna doložka článku 52 ods. 1 Charty.

33. Pokiaľ ide o prvý bod, ktorému sa venoval vnútroštátny súd, teda o dôsledky zavedenia Schengenského acquis na platnosť článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD, myslím si, že toto zavedenie ako také a *priori* nemalo za následok neplatnosť tohto ustanovenia.

34. DVSD bol totiž zahrnutý do práva Únie Schengenským protokolom na základe „Schengenského acquis“, ako je definované v prílohe protokolu. Z článku 2 rozhodnutia 1999/436/ES[9] a jeho prílohy A vyplýva, že Rada Európskej únie určila články 34 ZEÚ a 31 ZEÚ ako články predstavujúce právny základ článkov 54 až 58 DVSD, teda vrátane článku 55 DVSD.

35. Ak je nepochybné, že výhrada uvedená v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD je súčasťou Schengenského acquis a stala sa integrálnou súčasťou práva Únie, zostáva otázka, či je obsah tohto ustanovenia zlučiteľný s aktuálnym stavom práva Únie, ako vyplýva jednak z judikatúry Súdneho dvora, a jednak zo znenia Charty, pričom obe časovo nasledujú tak po vypracovaní DVSD, ako aj po jeho zavedení na základe Schengenského acquis. Prvý pododsek preambuly Schengenského protokolu spresňoval, že sa jeho prostredníctvom má „umožniť rýchlejší rozvoj Európskej únie na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“. Je teda zrejmé, že Schengenské acquis, začlenené na tento účel, nemôže byť proti tomuto priestoru. Je teda potrebné zistiť, či v prejednávanom prípade uvádzaná výhrada predstavuje prekážku vytvorenia tohto priestoru a ak to bude nevyhnutné, navrhnúť buď ju zamietnuť, alebo ju vykladať, ak to bude možné, v zmysle, ktorý je v súlade s vôľou normotvorcu Únie.

36. Prvý historický základ zásady *ne bis in idem*, uznanej veľmi skoro, je chrániť jednotlivca proti svojvôli, ktorá by spočívala v súdení toho istého jednotlivca niekoľkokrát za rovnaký čin na základe rôznych kvalifikácií.

37. Prvé uvedenia tejto zásady sa nachádzajú v rímskom období, kde zákaz prétora jej dal túto výraznú formu: „*bis de eadem re ne sit actio*“. Nie je možné spochybniť, že táto zásada predstavuje jedno zo základných občianskych práv voči súdnej právomoci. Stala sa základnou zásadou trestného práva.

38. Pri zachovaní tohto základného aspektu ochrany individuálnych práv však zásada *ne bis in idem* získala v rámci priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti súčasne iný účel, ktorým je zaistenie voľného pohybu.

39. Táto nová dimenzia viedla nevyhnutne k tomu, že jej bolo dodané cezhraničné uplatnenie v rámci Únie. Následne tým vznikla i nevyhnutnosť kombinovať rôzne systémy trestného súdnictva členských štátov, právne úpravy charakterizované tak nespornými zhodnými prvkami, ako aj nespochybniteľnými rozdielmi, najmä procesnej povahy. Na prekonanie ťažkostí vyplývajúcich z rôznosti systémov, ktoré neboli predmetom ani harmonizácie, ani aproximácie – voči ktorým sú okrem iného členské štáty v oblasti trestného práva vo všeobecnosti nepriateľské – Súdny dvor uplatnil zásadu vzájomného uznávania.

9 — Rozhodnutie Rady z 20. mája 1999, ktorým sa v súlade s príslušnými ustanoveniami Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva a Zmluvy o Európskej únii stanovuje právny základ pre všetky ustanovenia alebo rozhodnutia, ktoré tvoria schengenské acquis (Ú. v. ES L 176, s. 17; Mim. vyd. 19/001, s. 152).

40. Členské štáty zhromaždené v rámci Európskej rady v Tampere od 15. do 16. októbra 1999 urobili z tejto zásady základný kameň súdnej spolupráce. Lisabonská zmluva z nej robí základ súdnej spolupráce v Únii v trestnej oblasti. [10]

41. V rozsudku Gözütok a Brügge [11] Súdny dvor uviedol, že „zásada *ne bis in idem* zakotvená v článku 54 DVSD, ktorá sa uplatňuje v konaní o zastavení trestného stíhania či už s účasťou alebo bez účasti súdnych orgánov alebo na rozsudky, *nevyhnutne predpokladá*, že existuje vzájomná dôvera medzi členskými štátmi v ich jednotlivé systémy trestného súdnictva, a že každý z nich akceptuje uplatnenie platného trestného práva v iných členských štátoch, a to aj napriek tomu, ak by uplatnením vlastného vnútroštátneho práva dospel k inému riešeniu“ [12].

42. Zdôrazňujem výraz „nevyhnutne predpokladá“, lebo má podľa mňa osobitný význam. Za predpokladu, že v predchádzajúcich výkladoch Súdny dvor uviedol, že žiadna skutočnosť v Zmluve o EÚ, ani v DVSD, nepodriaďuje zásadu *ne bis in idem* harmonizácii alebo predchádzajúcej aproximácii právnych úprav, znamená to, že táto zásada, ktorá sa stala základnou podmienka konkrétneho uplatnenia voľného pohybu, v skutočnosti ukladá členským štátom, aby si vzájomne verili. Rozdiely vo vnútroštátnych právnych úpravách teda nemôžu použitiu tejto zásady brániť. [13]

43. Normotvorca Únie chcel odkazom na zásadu vzájomného uznávania prekonať kvázi neprekonateľné rozdiely zaznamenané najmä z dôvodu neúspechu predchádzajúcich pokusov o aproximáciu vnútroštátnych právnych úprav. Súdny dvor z toho následne vyvodil dôsledky vo svojej judikatúre. Použitý obrat sa teda musí chápať tak, že znamená, že vzájomná dôvera nepredchádza vzájomnému uznávaniu, ale je dôsledkom [14], ktorý je uložený členským štátom na základe uplatnenia tejto zásady. Inými slovami uplatnenie zásady vzájomného uznávania ukladá členským štátom, aby si vzájomne dôverovali bez ohľadu na to, aké sú rozdiely v ich vnútroštátnych právnych úpravách.

44. Takto vyjadrená sila zásady je odôvodnená dôležitosťou, ktorú predstavuje vytvorenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre vytvorenie Únie. Tento priestor sa javí ako doplnková dimenzia jednotného priestoru pohybu a hospodárskej činnosti, keďže mu zaisťuje právny rámec obsahujúci individuálne práva občanov Únie. V tomto sa nespochybniteľne viaže na pojem občianstvo Únie a prispieva ku konkretizácii jeho obsahu.

45. Vo svetle tohto výtvoru judikatúry sa má dnes posudzovať platnosť výhrady uvedenej v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD podpísanej Spolkovou republikou Nemecko. Má viesť zvláštna sila poskytnutá zásade vzájomného uznávania k jej zamietnutiu?

46. Ak sa táto výhrada, ako som pripomenul vyššie, nestala obsolentnou jednoduchým zavedením Schengenského acquis do práva Únie, nemôže byť s právom Únie v rozpore.

47. Zdá sa mi, že odkaz, ktorý urobila nemecká vláda na pojednávaní na pojem užitočnosť alebo nevyhnutnosť, predstavuje vhodný prístup.

48. Je nepochybné, že účelom výhrady uvedenej v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD je zbaviť zásadu *ne bis in idem* jej obsahu. Vzhľadom na vyššie uvedené výhrady vedúce k spojeniu tejto zásady so zásadou vzájomného uznávania a vzhľadom na podstatnú dôležitosť poslednej uvedenej zásady pre vytvorenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti samotná táto úvaha stačí na to, aby sa dospelo k záveru, že uvedenú výhradu treba vyhlásiť za neplatnú.

10 — Pozri článok 82 ods. 1, ZFEÚ. Pozri tiež článok 67 ZFEÚ.

11 — C-187/01 a C-385/01, EU:C:2003:87.

12 — Bod 33. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

13 — Okrem toho poznamenávam, že Zmluva o FEÚ poskytuje právny základ pre aproximáciu právnych úprav s jediným cieľom uľahčiť vzájomné uznávanie.

14 — V opačnom prípade sa predchádzajúce ťažkosti, ktorým sa malo vyhnúť, nevyhnutne objavia znovu.

49. Z tohto tvrdenia je možná výnimka len v prípade, ak je odôvodnená nevyhnutnosťou priznať tejto výhrade potrebný účinok v zmysle prevažujúceho záujmu, ktorý nebude pôsobiť proti vytvoreniu priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

50. Z tohto hľadiska teda posúdim na základe argumentácie nemeckej vlády prípadnú existenciu užitočnosti alebo nevyhnutnosti tejto výhrady.

51. V tejto súvislosti sa domnievam, že odkaz na pojem užitočnosť a nevyhnutnosť vedie k záveru, že výhrada uvedená v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD je zbytočná, lebo správne nie je naďalej nevyhnutná z dôvodu účinku správneho uplatnenia judikatúry Súdneho dvora, v spojení s ustanoveniami Charty, čo uvediem ďalej.

52. Výrazy použité Súdnym dvorom na definovanie materiálnych podmienok zavedenia zásady *ne bis in idem* nás nesmú pomýliť a nemožno ich najmä vynímať z kontextu aktuálne dosiahnutého stavu tejto judikatúry, ako aj znenia Charty, ktorá sa očividne v tomto prípade uplatní.

53. Znenie DVSD používa pojem „ten istý čin“. Pokiaľ ide o Chartu, táto používa pojem „ten istý trestný čin“. Evidentne je vhodné zohľadniť posledný uvedený pojem, ktorého význam sa nachádza v judikatúre vypracovanej Súdnym dvorom v jeho budovaní judikatúry pravidiel uplatnenia zásady *ne bis in idem*.

54. Súdny dvor vyvodil z pojmu „ten istý čin“ nie čisto materiálnu koncepciu, ale naopak právnu koncepciu. V jeho rozsudku Mantello [15] povýšil tento pojem na úroveň „autonómny pojem práva Únie“. Totožnosť činov uvedených v DVSD nie je pre Súdny dvor, ako aj pre Chartu, ničím iným ako podobnosťou trestných činov, podobnosťou, ktorá sa posudzuje nie podľa kvalifikácií vlastných každej vnútroštátnej právnej úprave, ale vzhľadom na samotnú podstatu konkurujúcich trestných činov.

55. Súdny dvor tiež definoval podmienky totožnosti činov, pričom spresnil, že išlo o činy, ktoré boli v zásade rovnaké (teda bez zohľadnenia výrazov vnútroštátnych právnych úprav), nerozlučiteľne spojené v čase, v priestore a prostredníctvom ich „predmetu“. [16] Súdny dvor týmto poskytol v uvedenej forme klasickú definíciu pojmu trestný čin, pričom odkázal na identitu významu aktu, teda podstaty, ktorú jej dal trestnoprávny úmysel jeho páchateľa. Čin nebude mať špecifickú trestnoprávnu kvalifikáciu, teda nezameniteľnosť so žiadnym iným, ak bude oddelený od jeho cieľa, teda od jeho úmyslu. Medzi neúmyselne spôsobeným ublížením a úmyselne spôsobeným ublížením nie je rozdielom intenzita, ale povaha, a to ani vtedy, ak úmyselne spôsobené ublíženie spôsobilo menej závažné dôsledky ako neúmyselné.

56. Zdôrazňujem pojem „predmet“, lebo čo je predmetom aktu, ak nie jeho cieľ, jeho účelnosť, teda zámer, pre ktorý bol spáchaný? Ak predmetom aktu je umožniť jeho páchateľovi prisvojiť si úmyselne majetok iného, ak je to to, čo chcel urobiť, je vinný za krádež a s úmyslom dosiahnutia tohto privlastnenia bol akt spáchaný.

57. Zohľadnením predmetu skutku v jeho definícii, čo je materiálna identita činu v zmysle zásady *ne bis in idem* Súdny dvor odkazuje na klasický pojem trestného činu a dostáva sa „do súladu“ s výrazom Charty, a to už pred nadobudnutím jej účinnosti. Súdny dvor vo svojej judikatúre okrem toho použil výslovne pojem úmysel ako prvok tvoriaci časť definície pojmu ten istý čin. [17]

58. Je čas vrátiť sa teraz k príkladu predloženému nemeckou vládou na pojednávaní.

15 — C-261/09, EU:C:2010:683.

16 — Pozri rozsudok Kraaijenbrink (C-367/05, EU:C:2007:444, body 26 a 27 a citovanú judikatúru), ako aj rozsudok Mantello (C-261/09, EU:C:2010:683, bod 39 a citovanú judikatúru).

17 — V tejto súvislosti je potreba zaznamenať, že Súdny dvor vo svojom rozsudku Kretzinger (C-288/05, EU:C:2007:441) odkázal na úmysel na účely charakterizovania identity materiálnych činov.

59. Táto vláda skúmala situáciu, v ktorej bol jednotlivec, ktorý je cudzím štátnym príslušníkom a ktorý spáchal v Nemecku násilný trestný čin inšpirovaný obhajobou nacizmu, odsúdený vo svojej krajine pôvodu za tento násilný čin na základe zákona ignorujúceho vo svojej kvalifikácii zvláštnu okolnosť obhajovania nacizmu. V tomto prípade sa podľa nemeckej vlády výhrada uvedená v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD má uplatniť. S týmto názorom nesúhlasím.

60. Úmysel v klasickom zmysle slova je v trestnom práve všeobecne definovaný ako vôľa vedúca k cieľu. V tomto zmysle sa odlišuje od pohnútky, ktorá je dôvodom, pre ktorý páchateľ spáchal trestný čin. Pohnútka je vo všeobecnosti bezvýznamná v štádiu kvalifikácie v tom zmysle, že nie je zohľadnená v právnej definícii postihnuteľného materiálneho skutku. Či dôjde ku krádeži z dôvodu potreby obstarať si potravu alebo z chamtivosti, krádež je spáchaná. Predmet činu po skutkovej stránke spočíva v privlastnení si majetku iného. V tejto intencii to chápe páchateľ. Pohnútkou tohto podvodného privlastnenia si môže byť napríklad stav núdze alebo príťažlivosť zisku. Protiprávny čin je totožný v oboch prípadoch, predstavuje krádež a súd prípady odlíši tým, že zohľadní pohnútku pre individualizovanie trestu, ktorý páchateľovi uloží alebo od ktorého ho prípadne oslobodí.

61. Je však možné, že členský štát sa domnieva, že akt spáchaný so zvláštnou pohnútkou, v tomto prípade z dôvodu obhajovania nacizmu, spôsobuje jeho verejnému poriadku osobitný problém a že z tohto dôvodu chce z toho vytvoriť zvláštny trestný čin na základe pohnútky, ktorá inšpirovala akt, ktorý je ale objektívne posúdený pri jeho spáchaní, pričom táto pohnútka bude zakladajúcim prvkom zvláštneho trestného činu, za ktorý bude udelený samostatný trest. To je samozrejme prípustné a legitímne, lebo ide o verejný poriadok, a teda o hodnoty toho národa. No vnútroštátny právny poriadok tým, že schvaľovanie nacizmu postihuje ako osobitný trestný čin, z neho robí jeden zo znakov materiálnej stránky trestného činu.

62. V tomto štádiu je vhodné zdôrazniť, že tento výklad nie je vôbec v rozpore s jasnou pozíciou Súdneho dvora, ktorý spresňuje, že musí byť zohľadnená len materiálna identita činu bez ohľadu na kvalifikácie a chránené záujmy. Otázka, ktorú som preskúmal, sa týka nie otázky, aké sú záujmy, ktoré majú byť chránené, ale zistenia, či ide o dva trestné činy, ktoré sú v zásade tie isté alebo odlišné, bez ohľadu na použitú právnu kvalifikáciu.

63. Ak nejde o ten istý trestný čin v tom zmysle, ako sa tento výraz chápe súčasným uplatnením Charty a judikatúry Súdneho dvora, posudzovaná situácia sa nachádza mimo pôsobnosť zásady *ne bis in idem*.

64. Posúdenie, či s ohľadom na definície formulované Súdnym dvorom pokrýva rozdiel v právnej kvalifikácii aj rozdiel, pokiaľ ide o obsahovú stránku konania, spadá samozrejme do právomoci rozhodujúceho súdu, teda vnútroštátneho súdu, okrem prípadu, ak sa obráti na Súdny dvor v prípade pochybností o pojme, ktorý predstavuje, ako to bolo vidieť, autonómny pojem práva Únie.

65. Namietam, že konkrétne vykonanie takéhoto posúdenia sa môže stať zdrojom problémov. Ako postupovať, ak sa uplatňuje, že ide o iný trestný čin, pričom prvé odsúdenie bolo vyhlásené v inom členskom štáte? A tým skôr, ak už bol trest vykonaný?

66. Zásady, ktoré som uviedol, ma vedú k vyhláseniu druhého trestného stíhania za prípustné, lebo uvádzaná rozdielnosť bráni uplatneniu zásady *ne bis in idem*. Nemožno však skryť, že konkurujúce trestné činy, ktoré sú celkovo rozdielne, sú čiastočne totožné. Bude určite kritizovateľné akceptovanie jednoduchej kumulácie právoplatných odsúdení v dvoch členských štátoch. Jednoduché a zavedené riešenie vo viacerých vnútroštátnych právnych poriadkoch spočíva vo vykonaní len prísnejšieho z týchto dvoch trestov. Zdá sa mi, že len toto riešenie umožňuje pokryť akceptovateľným spôsobom všetku rozmanitosť možných konkrétnych situácií. Ak nie, ako postupovať, ak trestný čin bol sankcionovaný v členskom štáte a trest už bol vykonaný? Podľa tejto praxe, ak prvý vykonaný trest bol prísnejší, žiadny „prídavok“ nemôže byť odsúdenému uložený. Ak sa ale zdá miernejší, odsúdený vykoná len rozdiel medzi vykonaným odsúdením a tým, ktoré bolo následne vyhlásené.

67. Zdá sa mi, že z vyššie uvedeného vyplýva, že výhrada uvedená v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD už nie je v skutočnosti potrebná tak v tomto prípade, ako aj v každom inom. Keďže judikatúra Súdneho dvora a Charta umožňujú zaručiť dodržiavanie podstatného rozdielu medzi trestnými činmi, v prípade, že by členský štát mohol za rôznych okolností poprieť zásadu *ne bis in idem*, došlo by k zbaveniu tejto zásadu jej obsahu a spochybneniu systém, na ktorom je založený priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

68. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy zastávam názor, že výhrada uvedená v článku 55 ods. 1 písm. a) DVSD nerešpektuje hlavný obsah zásady *ne bis in idem*, ako je uvedená v článku 50 Charty, a treba ju teda vyhlásiť za neplatnú.

B – *O pojme „konečný rozsudok“*

69. Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v zásade pýta, či zásada *ne bis in idem* uvedená v článku 54 DVSD a článku 50 Charty sa má vykladať v tom zmysle, že uznesenie o zastavení stíhania prijaté prokurátorom a ukončujúce vyšetrovanie môže byť považované za „konečný rozsudok“ v zmysle týchto článkov, ak bolo prijaté bez toho, aby boli poškodený a svedok vypočutí počas tohto konania.

70. Súdny dvor mal viackrát príležitosť vyjadriť sa k pojmu konečný rozsudok. Z jeho judikatúry totiž vyplýva, že podstatné prvky, ktoré treba overiť na účely určenia, či rozhodnutie v predmetnej veci môže byť považované za „konečné“, sú nasledujúce. Rozhodnutie musí byť vydané následne po posúdení vo veci samej a musí ukončiť vo vnútroštátnom právnom poriadku trestné stíhanie začaté proti páchateľovi trestného činu.[18]

71. Podľa Súdneho dvora uznesenie o zastavení konania vyhlásené na základe vyšetrovania, počas ktorého boli obstarané a posúdené rôzne dôkazy, sa má považovať za uznesenie, ktoré bolo predmetom posúdenia veci samej v rozsahu, v akom obsahuje konečné rozhodnutie o nedostatočnej povahe týchto dôkazov a vylučuje akúkoľvek možnosť, že by sa o veci znova rozhodovalo na základe rovnakého súhrnu dôkazov.[19]

72. Podľa názoru Komisie sa táto judikatúra musí uplatniť na prípad, ktorý je predložený.[20] Nestotožňujem sa s týmto názorom.

73. Z uznesenia o zastavení stíhania vo veci samej vyplýva, že zastavenie bolo prijaté z dôvodu, že pán Kossowski odmietol vypovedať a že poškodený, ako aj ďalší nepriamy svedok žijú v Nemecku, takže v priebehu vyšetrovania nemohli byť vypočutí, v dôsledku čoho tvrdenia poškodeného – sčasti nepresné a protirečivé – nemohli byť overené.

74. Samotná podstata zásady *ne bis in idem* spočíva vo vzájomnom uznávaní súdnych rozhodnutí, ktoré vyžaduje vzájomnú dôveru členských štátov. Zakazuje to preto členským štátom overiť, či podmienky uplatnenia zásady *ne bis in idem* sú skutočne splnené, najmä otázku, či ide o rozhodnutie vo veci samej?

75. Pojem „vo veci samej“ by mohol evokovať dôkladné a kritické preskúmanie konania v prejednávanej veci. Členský štát, ktorý by uskutočňoval toto preskúmanie, „by rozhodol“ nejakým spôsobom o konaní iného členského štátu predtým, ako by uznal, či to akceptuje alebo neakceptuje. To by viedlo k opätovnému zavedeniu uznávania, čo by bolo neprijateľné, lebo by to zbavilo zásadu vzájomného uznávania akéhokoľvek zmyslu a narazilo na samotnú myšlienku priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

18 — Pozri rozsudok M (C-398/12, EU:C:2014:1057, body 28 a 31, ako aj citovanú judikatúru).

19 — Tamže (bod 30).

20 — Pozri bod 50 a nasl. jeho pripomienok.

76. Nútenie súdnych orgánov členského štátu, aby vykonali akékoľvek rozhodnutie so zavretými očami bez akéhokoľvek práva dohľadu, by však istotne mohlo poškodiť vzájomné uznávanie v prípadoch, keď objektívne evidentne vyvstávajú otázky.

77. Nebolo by vôbec užitočné, aby Súdny dvor stanovil podmienky platnosti zavedenia zásady *ne bis in idem* v prípade, ak ich existencia nemohla byť objektívne zistená. Táto obava z transparentnosti súdnych rozhodnutí predstavuje jeden z prvkov štátu práva, ktorému zodpovedá nevyhnutnosť odôvodnenia súdnych rozhodnutí. V priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti je táto transparentnosť nevyhnutným prvkom dialógu sudcov a prokurátorov.

78. Ak totiž z odôvodenia rozhodnutia, ktoré nesmie chýbať, ktorého zohľadnenie je spochybňované, vyplýva, že podmienky stanovené Súdnym dvorom nepochybne nie sú splnené, súd dotknutý uplatnením zásady *ne bis in idem* je oprávnený túto zásadu neuplatniť a obrátiť sa v prípade pochybností s otázkou na Súdny dvor, pričom postupuje v prejednávanom prípade s náležitou starostlivosťou.

79. Jednoduché prečítanie prvkov uvedených v poľskom rozhodnutí nepochybne preukazuje, že vec sama sa neposudzovala. Toto rozhodnutie uvádza, že obvinený nespolupracoval a nevysvetľoval, že konfrontácia, ktorá sa zdala potrebnou, lebo boli uvedené nepresnosti vo výpovedi poškodeného, sa neuskutočnila, ani svedok nebol vypočutý, najmä z dôvodu, že tieto osoby bývali v Nemecku, pričom v tejto súvislosti nebolo požiadané o nijakú vzájomnú právnu pomoc. Zdá sa teda evidentné, že prvky, ktoré predstavujú samotnú podstatu právnej situácie, s ktorou sú konfrontované nemecké a poľské súdne orgány, neboli preskúmané poľskými súdnymi orgánmi.

80. Okrem toho, ak zavedenie skutočného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti prechádza prostredníctvom vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí, a teda prostredníctvom potreby vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi, nemôže to byť na škodu záruky, že základné práva a najmä právo poškodeného budú dodržiavané. Uplatnenie zásady *ne bis in idem* v žiadnom prípade nemôže viesť k uznaniu rozhodnutí zjavne v rozpore so základnými právami.

81. Vo veci samej je zjavné, že práva poškodeného neboli zaručené, najmä právo byť vypočutý, právo byť informovaný a právo na náhradu škody. [21]

82. Z odôvodnenia uznesenia o zastavení stíhania v prejednávanej veci vyplýva, že poškodený nebol vypočutý. Navyše rozhodnutie nepokračovať v stíhaní mu bolo oznámené s úplne nedostatočnou lehotou na reakciu – lehotou siedmich dní – na to, aby v členskom štáte, ktorý je odlišný od jeho bydliska, mohol mať čas prípadne ho preložiť a získať radu, aby následne prípadne podal odvolanie, čo by s ohľadom na čin v prejednávanej veci znamenalo oboznámiť sa s dôkazmi, čo tu bolo zjavne absolútne nemožné.

83. Okrem toho ak trestné právo vedie k sankcionovaniu poškodenia verejného poriadku, smeruje tiež k tomu, aby umožnilo poškodenému získať náhradu škody vyplývajúcej zo spáchania činu, ktorý predstavuje materiálny prvok trestného činu. V tomto prípade je dodatočným dôvodom domnievať sa, že vzhľadom na základné právo poškodeného nemohlo mať poľské rozhodnutie účinok zverený zásadou *ne bis in idem*, ktorej dôsledkom by bolo zbavenie tohto poškodeného akéhokoľvek práva na náhradu škody.

21 — Pozri články 3, 4 a 9 rámcového rozhodnutia 2001/220/SVV Rady z 15. marca 2001, o postavení obetí v trestnom konaní (Ú. v. ES L 82, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 72).

84. Preto sa domnievam, že zásada *ne bis in idem* uvedená v článku 54 DVSD a článku 50 Charty sa má vykladať v tom zmysle, že uznesenie o zastavení stíhania prijaté prokurátorom, ktoré ukončuje vyšetrovanie, nemôže byť považované za „konečný rozsudok“ v zmysle týchto článkov, keďže z jeho odôvodnenia zjavne vyplýva, že prvky, ktoré predstavujú samotnú podstatu právnej situácie, akým je vypočutie poškodeného a svedka, neboli preskúmané dotknutými súdnymi orgánmi.

IV – **Návrh**

85. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Vyšší krajinský súd Hamburg) takto:

1. Výhrada uvedená v článku 55 ods. 1 písm. a) dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda zo 14. júna 1985 uzatvorená medzi vládami štátov hospodárskej únie Beneluxu, Nemeckej spolkovej republiky a Francúzskej republiky o postupnom zrušení kontrol na ich spoločných hraniciach podpísaného v Schengene 19. júna 1990, nedodržiava podstatný obsah zásady *ne bis in idem*, ako je uvedená v článku 50 Charty základných práv Európskej únie, a treba ju vyhlásiť za neplatnú.

2. Zásada *ne bis in idem* uvedená v článku 54 tohto dohovoru a článku 50 tejto Charty sa má vykladať v tom zmysle, že uznesenie o zastavení stíhania prijaté prokurátorom a ukončujúce vyšetrovanie nemôže byť považované za „konečný rozsudok“ v zmysle týchto článkov, keďže z jeho odôvodnenia zjavne vyplýva, že prvky, ktoré predstavujú samotnú podstatu právnej situácie, akým je vypočutie poškodeného a svedka, neboli preskúmané dotknutými súdnymi orgánmi.